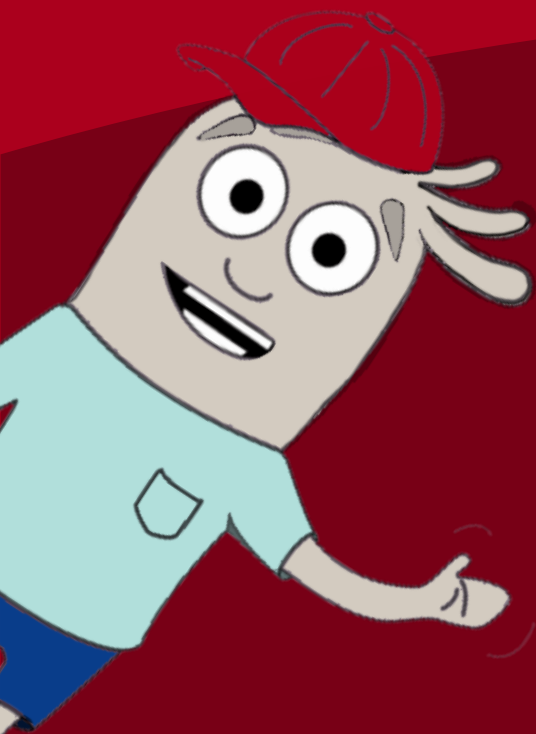

Gahkestimmie skuvlesne

Bievnesegærjetje lohkehtæjjide, eejhtegidie jñh logopeedide

Bievnesegærjetje gahkestimmien bijre

lohkehtæjjide, eejhtegidie jïh logopedide

Sisvege

Mij gahkestimmie?	3
Lohkehtæjjan vihkelesvoete	4
Gahkestimmie – vielie goh gaatoe soptsestimmesne?	5
Tjeakoes gahkestimmie	6
Fåantoeh jïh mytah	7
Maam lohkehtæjja mahta darjodh?	8
Maam logopede mahta darjodh?	10
Maam eejhtegh maehtieh darjodh?	11

Mij gahkestimmie?

Ij leah aelhie åenehkslaakan defineeredh mij gahkestimmie. **Dihthe gie gahkeste veelelaakan daajra maam edtja jiehtedh**, men raaktan gosse edtja dam jiehtedh maahta dåeriesmoerh dejnie åadtjodh, ov-vyljehke gaatoeh soptsestimmiejievkehtimmien gaavhtan.

Soptsestimmietsagkesh golme åejvievæhtah utnieh. Daah væhtah maehtieh fiere guhtene haeresne jijhtedh jallh seamma tijjen. Gahkestimmie maahta biejjeste beajjan jeerehtidh, jih ovmessie boelhkine jieliedisnie.

Repetisjovnh

Sániid, stávvaliid ja jietnadagaid guhkid.
- *Stoerre ka-ka-ka-ka-kakerlahkem vööjnim.*

Guhkiedimmieh

Tjoejh guhkiedidh.
- *Ssssstoerre kakerlahkem vvvvööjnim.*

Geerestimmieh

Tjoeje jallh voejngestraejmie tjöödtjeste.
- *Manne ____ (geerestimmie) stoerre kakerlahkem vööjnim*

PS! Ovrechte 10 % gaajhkijste maanijste gahkestimmien dåajroeh. Dejtie jeenjemes maanide gahkestimmie galhkoe skuvleaalhteren åvtelen. Medtie 1 % årroeijstie gahkeste årroeijstie gahkeste.

Lohkehtëæjjan vihkelesvoete

Guktie lohkehtëæjja learohkem dååste jñh guktie dñhte learohken skuvlebiejjiem sñiehteladta, jeenjemasth joekoen vihkele learoehkasse gie gahkeste.

Goh lohkehtëæjja sñjth dñn learohkh dåastodh gie gahkestieh. Gahkestimmie ij leah iktesth seamma govloes jñh vñajnoes, men learohken haestemh maehtieh læjhkan stoerre årrodh.

Persovnelesvoete jñh jñjtjeguvvie leah lihke vñedteldihkie guktie mijjieh soptsestibie jñh jiehtegh hammoedibie. Gaertjedimmie jñh heaptoeh gaskesadtemisnie sijhtieh dan åvteste mahtedh jñjtjeguvviem jñh jñjtjgoerkesem baajnehtidh.

Lohkehtëæjjan lea vihkele rñålla guktie learohke sov tsagkesem gñetede jñh skuvlebiejjiem haalvoe dovne faagi tjñrrh jñh sosijaale.

Dellie vihkele skuvlen barkijh daajroem gahkestimmien bñjre utnieh jñh daejrieh guktie bööremeslaakan maehtieh sñiehteladtedh dejtie learoehkidie mah gahkestieh.

Gaavnh learohken vieksiesvoeth. Akten learoehkasse gie gahkeste lea joekoen hijven gie akt årrodh gie ij ajve gahkesth. Goh lohkehtëæjja maahtah viehkiehtidh learohken vieksiesvoeth åvtese lutnjedh learohkedåehkesne. Daate maahta learohken jñjtjeguvviem nænnoestidh.

Gahkestimmie – vielie goh gaatoe soptsestimmesne?

Åssjaldahkh, domtesh jïh vuajnoeh baajnehtieh guktie gahkestimmiem dâåjroe.

Gahkestimmie lea jeenjemasth vielie goh gaatoeh soptsestimmesne goh aarebi neebneme. Jeenjesh lissine **fysiske tjabremh** jïh **sneerremh åedtjine** utnieh jïh lankeme bangseminie. Jeatjebh maehtieh tjoejemålsomemem dâåjredh (learohken tjoejenjeptjie bijjebasse båata)

Åssjaldahkh, domtesh jïh vuajnoeh jeenjemasth baajnehtieh guktie learohke sov gahkestimmiem dâåjroe.

Daate maahta nåake årrodh jïh jïjtse jieledem gaertjiedidh gosse lea skuvlesne, barkosne jïh astoeaejkien. Jeenjesh **uvtemedåemiedimmiem** jïh jeatjah ov-vaajteles strategijh evtiedieh gahkestimmien gaavhtan.

Daate maahta govloes sjïdtedh jis baaja årrodh vihties baakoeh jiehtedh jïh tsiehkieh uvtedh, lissiesvihtjemh, (v.g. nirvedh, treemhpeme, åejjiem baartielidh) jïh lissiebaakoeh (v.g. eh, amma)

Tjeakoes gahkestimmie

Muvhth dejstie gïeh gahkestieh buektiehtieh **gahkestimmiem tjïekedh**, guktie doh govloes væhtah mejtie gahkestimmie ektede, eah leah seamma våajnoes jeatjabidie.

Dellie maehtieh **vaenie njaalmeldh aktijve** årrodh jïh daamtaj jeatjabidie soptsestedh sov åvteste soptsestidh joekehts tsiehkine. Maahta vuesiehtimmien gaavhtan årrodh gyhtjelassh gihtjedh klaassesne jallh bovresne, jallh beapmoem dongkedh restauraantesne.

Dååjrese gahkestimmeste maahta læjhkan seamma **stoerre dåeriesmoerine** årrodh goh dah mah govloes gahkestimmiem utnieh.

Dah maehtieh jïjnjem kapasiteetem nuhtjedh baakoeh målsodh, raajesh jeatjahlaakan hammoedidh jallh joekehts soptsestimmietsiehkieh uvtedh. Daate maahta **energijem krieviedh** jïh maehtieh illedahkh skuvlesne baajnehtidh

Baakoeh målsodh jïh raajesh jeatjahlaakan hammoedidh jïjnjem energijem krievieh jïh maahta skuvleilledahkh baajnehtidh.

Fåantoeh jñh mytah

Annje **jijnje maam ibie daejrieh** gosse lea fåantoej jñh evtiedimmien bijre gahkestimmeste. Dagke dan åvteste gellie mytah gååvnesieh dovne man åvteste gahkeste jñh guktie mahta gahkestimmiem “båehtjierdidh”.

Vuesiehtimmien gaavhtan daejrebe gahkestimmie ij leah dearkoesvoeten gaavhtan, naakenh leah baltahalleme jallh dah mah gahkestieh vueliehkåbpoe jiermiem utnieh.

Naakenh aaj vienhtieh gahkestimmie mahta buaranidh dan åvteste dah leah råkeme, jallh almetji bijre govleme mah viehkine ovmesseie stratgijijstie leah liereme kontrollen utnedh gahkestimmien bijjelen, jñh dan diehre dam våajnoes jñh govloes gahkestimmiem giehpiedamme.

Gahkestimmie daamtaj **aerpien gaavhtan**, jñh daamtaj dihte gie gahkeste aaj jeatjebh fuelhkesne åtna mah tsagakesh soptsestimmie utnieh.

Vååjnoe goh aaj såemies viermieh aajlesne mah ektiedimmiem gielese jñh soptsestæmman utnieh, maehtieh **jeatjahlaakan** årrodh almetji luvnie gieh gahkestieh. Aaj vienhtebe **byjrese** mahta baajnehtidh jñh gahkestimmie dan gaavhtan lea tsagakese gusnie jienebh faktovrh leah meatan.

Ij gåaredh gahkestimmien fåantoem

båarhte vaeltedh, men viermie don almetjen bijre gie gahkeste mahta jijnjem baajnehtidh guktie dihte gie gahkeste jñtjemse jñh sov tsagaksem dååjroe.

Maam lohkehtæjja maahta darjodh?

Dihthe vihkielommes datne goh lohkehtæjja maahtah darjodh lea daajroem reebledh guktie gahkestimmie maahta learohken aarkebiejjiem baajnehtidh. Hijven aalkoe gosse daam bievnesegærjetjem lohkh!

Utnieh **ræhpas dialogem** learoehkinie jïh eejhtegigujmie. **Laavenjosth** jis gâaredh logopeedine.

Stoerre joekehtse guktie fiereguhte gahkestimmiem dååjroe. Daamtaj ij leah gahkestimmie mij lea åejviedâeriesmoere, men

asve gahkestæmman maam maana maahta evtiedidh gosse gellie negativie dååjresh sov soptsestimmien bijre åådtje. Dan åvteste sæjhta **jïjnjem jeerehtidh** magkeres sjiehteladtemem learohkh daarpesjeh.

Soptsesth learoehkinie tsagkesen bijre. Biejh baakoeh gahkestæmman jïh gihtjh guktie datne maahtah bööremeslaakan **sjiehteladtedh** guktie learohke åådtje sov daajroem jïh sov maehtesvoeth vuesiehtidh.

Vihkele ræhpas dialogine learoehkinie.

Muvhth ráajvarimmieh lohkehtæjjide

- Hoksh dov lea hijven dialoge learoehkinie. Vihkele learoehkinie soptsestidh, jñh dñhte áádtje raeriejgujmie jñh sjaavnjoejgujmie báetedh ráajvarimmiej jñh sjiehtedimmiej bíjre.
- Sjugnedh jearsoes klaassebyjresem gusnie sinsitniem jááhkesje. Mujhtieh hijven gaskesadtemenjoelkedassh jñh seadtoem soptsestimmietsiehkine sjugniedidh
- Mujhtieh jñjtjedh soptsestimmiedrïektem giehpiedidh jñh hijven bodtetjñh sjiehtesjidh
- Tjåádtjohth siejhme gaskesem tjelmiej tjïrrh jñh vedtieh learoehkasse jearsoes tsåatskeslesvoetem gosse learoehkinie soptsesth.
- Sjïehteladth ihke learohke gie gahkeste seadtoem dáájroe jñh dam astoem jñh tsåatskeslesvoetem áádtje maam daarpesje juktie soptsestidh maam sæjhta jiehtedh.
- Bíejh doh seamma krïevenassh akten learoehkasse gie gahkeste goh dejtie jeatjñh learoehkidie, men darjoeh daerpies sjiehtedimmieh learoehkinie ektine.
- Sjïehteladth guktie learohke maakta njaalmeldh meatan árrodh viehkine gyhtjelassh gihjtjedh mah eah guhkies, geerve vaestiedassh krievh.
- Vuesehth datne learoehkasse jaahkah jñh veanhtadimmieh átnah. Sjïehteladth faageles darjoemidie gusnie dñhte gie gahkeste váajnoes sjædta positijvelaakan. Jis unnebe dáehkide juakah maakta aelhekebe sjïdtedh vielie njaalmeldh aktijve sjïdtedh.
- Árroeh voerkes learoehkidie baakoem “vedtedh”, eah gaajhkesñh dam “vaeltieh”. Tjïelkestehtieh dam learoehkinie juktie tjirkedh learohke ij negativje deadtovem dáájrh.

Maam logopede maahta darjodh?

Gellie vukieh guktie maahta gahkestimmie barkedh maanajgumie gieh gahkestieh skuvleaaltheren. **Daate aelhie raajvarimmiej raejeste** jeerehte vielie struktureereme jih vijriegåbpoe **båhtjierdimmieprogrammi raajan.**

Muvhth elemeenth viehkesne maahta årrodh lissiehtamme jååhkesjimmie jih daajrojne barkedh gahkestimmien bijre jih negatijve åssjaldahkh jih

domtesh gahkestimmien bijre barkedh, lissiehtamme faageles jallh sosijaale meatan årrodh, jallh kontrollem soptsestimmien bijjelen åadtjodh.

Vihkielommes maanine, eejhtegigumie jih logopeedine laavenjostedh jih **realisteles** ulmiej bijre seamadidh don guhkiebasse barkose. Akten ellies goerehtallemen mietie maahta vukiem veeljedh mij maanese **sjeahta** jih man bijre logopede maahtoem åtna

Viehie logopeedeste skuvleaaltheren lea jeenjemasth gahkestimmie gietedidh goh gahkestimmie åavhtodh.

Maam eejhtegh maehtieh darjodh?

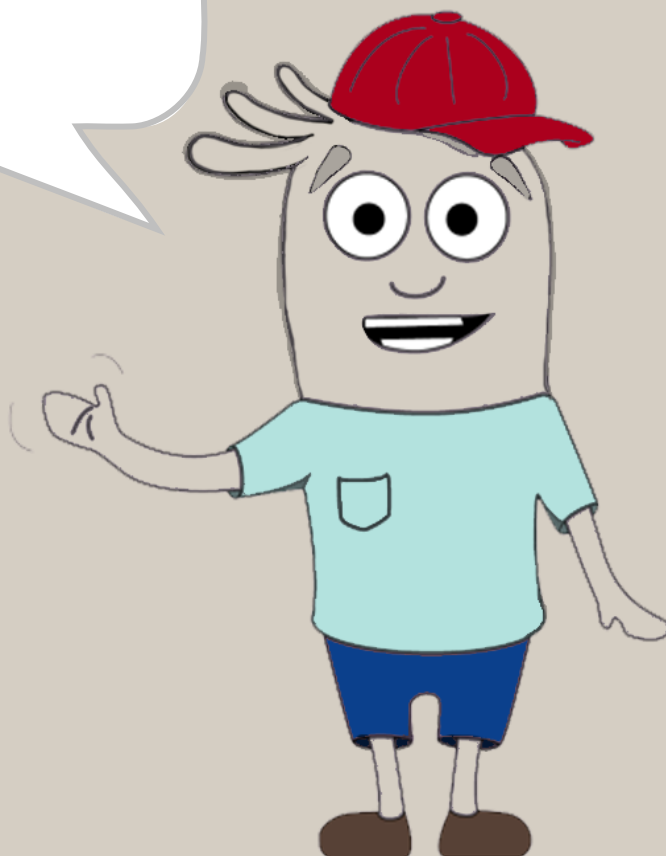
Eejhtegh **vihkeles r  llam** utnieh guktie learahkh gahkestimmiem g  tedieh. Jeenjesh psykososijaale haestemh d  jroeh mah sjugniehtuvvieh gahkestimmien sjiekenisnie.

Dah maehtieh vielie v  ajnoes sj  dtedh gosse maana b  aras  bpoe sj  dta, j  h jeerehtidh ovmessie baeliej j  h boelhki tj  rrh jieleden tj  rrh.

Sj  hteheke r  ajvarimmieh

- Daajroem gahkestimmien bijre reebledh j  h guktie fiere guhte maana gahkeste
- Gahkestimmiem siejhme darjodh j  h r  ehpasvoetese sjiehteladtedh
- Hijven gaskesadtemeguejmine   rrodh
- Vedtieh astoem maanese (sijjiem sjugniedidh gusnie maana maahta soptsestidh raessien jallh deadtoven namhtah)
- Hijven j  h aktijve dialoge logopeedine j  h skuvline

Hijven! Jis leah buektiehtamme eevre diekie lohkedh, dov lea joekoen hijven v  arome learohkh gahkestimmine viehkiehtidh!

Gahkestimmien bijre skuvlesne

Daate g  rjetje lea bielic vierhtiepaahkeste Gahkestimmie skuvlesne. Desnie gellie nuhteligs vierhtieh mah leah learohki bijre gahkestimmine.

Vielie b  evnesh, vuartesjh statped.no.

Statped laavenjostasne Nasjonalt taleflytforuminie lea g  rjetjem evtiedamme.

Jarkoestamme   arjelsaemien gielese: Ellen Bull Jonassen j  h Ajlin Jonassen Kr  ik. Sj  ehtedamme   arjelsaemien gielese: Aasta Joma Granefjell, Statped 2025.

